

Socioekonomiska beräkningar som en opinionsbildare

- Trelleborgs kommuns strategiska arbete med socioekonomiska beräkningar som utgångspunkt

Ola Johnsson

Arbetsmarknadschef, Arbetsmarknadsförvaltningen, Trelleborgs kommun. E-post: ola.johnsson@trelleborg.se.

Trelleborgs kommun använder socioekonomiska beräkningar och bokslut som en utgångspunkt i det strategiska påverkansarbetet. Förvärvsarbete och individens etablering på arbetsmarknaden är viktigt för medborgarnas hälsa, vilket tydligast synliggörs i kronor och ören genom ett socioekonomiskt bokslut. Inom lokalpolitiken och kommunen finns det få tvivel på det socioekonomiska synsättet som vägvinnande. Dock har gehöret inte varit lika positivt när det belyses att det inte bara är kommunen som "tjänar" på detta, utan även statliga myndigheter. Arbetsmarknadsförvaltningen i Trelleborgs kommun har hittills släppt två rapporter som presenterats i Almedalen. Rapporterna visar att man genom ett kortsiktigt agerande tappar socioekonomiskt långsiktiga vinster, både utifrån samhällsvinster och ur ett mänskligt perspektiv.

The Trelleborg Municipal Department of Labor use socioeconomic calculations and financial statements as the foundation of making a strategic impact on policy makers. Employment and other kinds of establishment on the labor market is an important health factor, which can be most clearly visualized in monetary terms by socioeconomic financial statements. Although the local politics and the municipality accept the socioeconomic viewpoint, the response is not as positive when it is realized that the profit is not only gained by the municipality, but also by national agencies. The Trelleborg Municipal Department of Labor released two reports which describe that short-sighted policies do not benefit from the long-term profits that otherwise can be made in both a societal and an individual perspective.

Trelleborgs kommuns sociala investeringsfond

Trelleborgs kommun har sedan 2010 arbetat med en social investeringsfond i syfte att prioritera vissa målgrupper som befinner sig i riskzonen gällande socioekonomiska svårigheter. Projektet skulle göra socioekonomiska be-

räkningar kring när och på vilket sätt projektet nådde ett s.k. break-even och därefter skulle de vinsterna projekten gjorde på sikt räknas av på den förvaltnings budgetram där vinsten beräknades inträffa. Denna beräkningsmodell

innebär att förvaltningar som inte finns med i projekten kan få en minskad budgetram utifrån att projekten ger effekt på längre sikt och i högre åldrar. Exempelvis skulle skolan kunna driva ett projekt som innebär att färre ur en viss målgrupp skulle bli aktuella för försörjningsstöd på längre sikt. Detta innebär lägre kostnader för försörjningsstöd och arbetsmarknadsförvaltningen med ansvar för försörjningsstödet skulle få en minskad budget. På ovan beskrivet arbetar många kommuner med sociala investeringsfonder. Resultatet i Trelleborg har tyvärr blivit att det inte inkommit så många ansökningar. Anledningen till detta tros vara att förvaltningarna och dess nämnder är rädda för konsekvensen av en minskad rambudget på sikt och väljer hellre andra sökvägar när det gäller goda projektidéer. Att fullt ut arbeta med sociala investeringsfonder i kommuner kräver en hög grad av professionalitet och ett annat synsätt än vad vanligtvis traditionella kommunala ekonomiavdelningar besitter i dagsläget. Det krävs även ett verksamhetstänk och en verklighetsförankring.

I Trelleborgs kommun har arbetsmarknadsförvaltningen aktivt valt ett annat sätt att arbeta kring socioekonomiska bokslut. I denna artikel beskrivs hur kommunen har kunnat skapa opinion och genom ett nytt synsätt i organisationen prestera ett mycket bättre resultat än jämförelsekommuner med liknande befolkningsstorlek och socioekonomiska nyckeltal som också är pendlingskommuner. Förvärvsarbete är en viktig friskfaktor för våra medborgare och därför är detta arbete av stor vikt.

Arbetsmarknadsförvaltningen i Trelleborgs kommun

För att sätta in er läsare in i ett sammanhang är det bra att veta vad Trelleborgs arbetsmarknadsförvaltning gör och har för ansvar. Efter valet 2010 valde politiken att slå ihop några nämnder och skapa några nya, bl.a. en arbetsmarknadsnämnd. Syftet med nämnden var och är att få trelleborgare att etablera sig i samhället genom arbete eller studier. Genom ett starkt och tydligt arbetsmarknadsinriktat förhållningssätt kommer fler ut på arbetsmarknaden. Inom förvaltningen finns både försörjningsstödet och etableringen av ensamkommande unga. Detta innebär att fokus på arbetsmarknad i mötet med trelleborgaren avspeglar sig både i hanteringen av det ekonomiska biståndet och i etableringen av ensamkommande ungdomar.

Arbetsmarknadsförvaltningens socioekonomiska synsätt

Representanter inom arbetsmarknadsförvaltningen i Trelleborgs kommun har sedan 2010 följt utvecklingen kring socioekonomiska bokslut och investeringar. Detta har förvaltningen gjort bl.a. genom att gå utbildningar för Ingvar Nilsson och Anders Wadeskog som får anses vara ledande inom detta område. Redan i tidigt skede fattade arbetsmarknadsförvaltningen tycke för modellen som presenterades och såg att äntligen kunde kronor och ören sättas på den nytta som förvaltningen gör för samhället i stort. Det gick att

presentera insatser och dess vinster för politiken som ytterst ansvarar för verksamheten. Inom kommunen fanns det inget tvivel på att det socioekonomiska synsättet var ett vägvinnande sätt för att få gehör. Dock var gehöret inte lika positivt utanför den egna organisationen och belyste att det inte bara var kommunen som ”tjänade” på detta utan även andra myndigheter såsom Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och kriminalvården.

Detta gjorde att vi på arbetsmarknadsförvaltningen insåg att vi behövde tänka om och tänka annorlunda för att få andra organisationer att förstå vinsterna med ett nytt arbetssätt. Därför lyftes tankesättet upp på en mer strategisk nivå i syfte att identifiera arenor och design som passar bäst för ett sådant koncept. Utgångspunkten var att förvärvsarbete är en friskfaktor och en grund för att människor ska må bra och bidra till övriga välfärdssystem i samhället, dels ur ett ekonomiskt perspektiv men också ur ett normaliseringsperspektiv.

Detta ledde fram till att istället för att göra projekt inom ramen för den sociala investeringsfonden så valdes målgrupper ut som kunde anses vara viktiga att prioritera som socioekonomiskt utsatta riskgrupper. Genom att lägga ett socioekonomiskt raster över dessa målgrupper och genom att aggregera problemet till regional och nationell nivå blev den ekonomiska diskrepansen av problemet tydligare. Trelleborgs kommuns arbetsmarknadsförvaltning

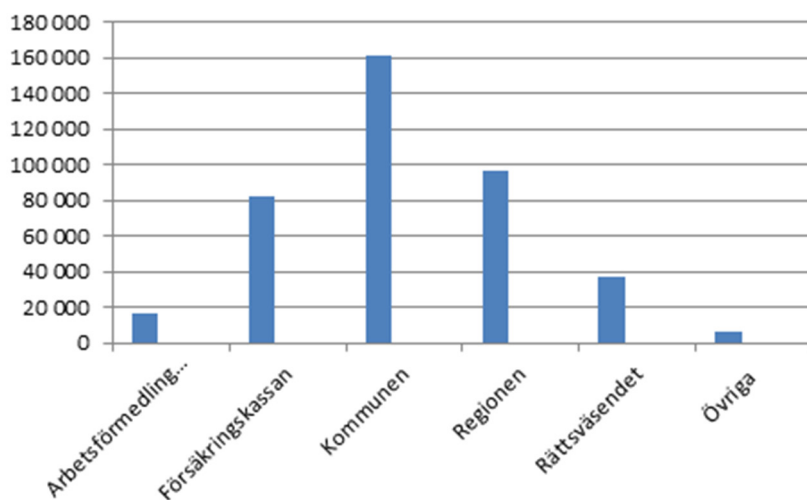
har hittills släppt två rapporter och presenterat dessa i Almedalen. Dessa rapporter är enkelt stilistiska och har en något provocerande text med enkla ställningstaganden. Detta har visat sig ge strategiska vinster för organisationen.

Rapporter istället för projekt

Den första rapporten ”Vem bryr sig¹” behandlade problemet kring unga som varken arbetar eller studerar i åldern 16-20 år. Denna grupp valdes ut då den är en utsatt socioekonomisk grupp och då studier och arbete på många sätt är nyckeln till framgång för det fortsatta ”vuxenlivet”. I rapporten beräknades vad en ungdom som varken arbetar eller studerar kostar samhället både ur ett lokalt och ur ett regionalt perspektiv. I rapporten konstaterades att för de unga som varken arbetar eller studerar och är bosatta i Skåne uppgår kostnaden varje år till drygt 1,3 miljarder kronor. Stora summor pengar som kunde gjort större nytta inom andra områden i välfärdssystemet. Varje ungdom inom denna målgrupp kostar cirka 400 000 kronor och kostnaderna är fördelade enligt figur 1.

Vidare beräknades och problematiserades i rapporten hur många personer som arbetade med denna målgrupp. Genom att kontakta alla kommuner i Skåne för att ta reda på vilka resurser som finns till förfogande för denna målgrupp gjordes uppskattningen att det gick 271 unga på en tjänst. Utifrån detta presenterades förslag på åtgärder

¹ ”Vem bryr sig – en rapport om det kommunala informationsansvaret, Ola Johnsson och Cecilia Lejon, 2012

Figur 1. Kostnadsfördelning för unga i Skåne som varken arbetar eller studerar.

och enkla lösningar för att på ett bättre sätt arbeta kring och med dessa unga. Den andra rapporten ”3 miljarder – till vilken nytta?”² hade en annan ingång. I den granskades målgruppen försörjningsstödstagare och ansvarsfördelningen mellan stat och kommun samt kommuners kostnader för arbetsmarknadspolitiska åtgärder, ett område som egentligen är ett statligt ansvar men där kommuner måste agera för att undvika en stegring av kostnaderna för försörjningsstödet. Sveriges kommuner och landsting (SKL) har räknat ut att kommuner lägger cirka 3 miljarder årligen på arbetsmarknadsinriktade åtgärder. I rapporten beräknades kostnaden för en trelleborgares försörjningsstöd per månad och satte denna kostnad i relation till vad denna trelleborgare skulle kosta att anställa utifrån statens givmilda lönesubventionssystem. Resultatet blev att det skulle bli billigare att anställa än att fortsätta betala ut försörjningsstöd. På liknande sätt som

den första rapporten presenterades en rad lösningar, dessutom problematiserade också kring konsekvenserna av att agera utifrån kortsiktiga lösningar istället för långsiktiga. Genom ett kortsiktigt agerande tappar organisationer de socioekonomiskt långsiktiga vinsterna både utifrån samhällsvinster men även ur ett humant perspektiv.

Strukturell och reell påverkan som resultat

Då kan man fråga sig om detta sätt att agera och använda sig av socioekonomiska beräkningar ger resultat? Det vill säga om det leder till både strukturella förändringar och reella resultat utifrån det synsätt som bidrar till att trelleborgare kommer ut i arbete. Strukturella förändringar har uppnåtts genom de två exemplen som beskrivits tidigare i denna artikel genom spridandet av vårt budskap till personer som sitter på besluten. Några exempel på detta är:

² ”3 miljarder – till vilken nytta? En rapport från Trelleborgs kommun och arbetsmarknadsförvaltningen”, Ola Johnsson och Cecilia Lejon, 2013

- Trelleborgs kommun har varit en remissinstans för Statens offentliga utredning ”Unga som varken arbetar eller studerar”³.
- Landshövdingen i Skåne har valt ut tre prioriterade grupper varav en är unga i åldern 16-20 år som varken arbetar eller studerar, detta är ett direkt resultat att landshövdingen var en av deltagarna i panelen i Almedalen när ”Vem bryr sig” presenterades.
- Arbetsmarknadsförvaltningen i Trelleborgs kommun har haft en rad ministerbesök och partiledarbesök under 2013 och 2014. Under 2013 tog förvaltningen emot 29 studiebesök runtom i Sverige som var nyfikna på hur kommunen arbetar med gruppen försörjningsstödstagare.
- Båda rapporterna har lett till att en rad kommuner börjat ändra sitt arbetssätt och organisera sig utifrån en högre grad av arbetsmarknadsinriktat tänk än ett traditionellt socialtjänststänk vilket leder till att fler personer kommer ut i arbete.
- Den interna produktionsapparaten har utvecklats och har blivit tvungen att ta nya steg och uppvisa högre grad av mod i dessa frågor.

Effektresultat

När det gäller effektresultat så kan det konstateras att enligt den kommunala arbetsmarknadsstatistik⁴ som SKL släppte under mars månad i år ser statistiken för Trelleborg betydligt bättre ut än vad jämförelsekommunerna och Skåne och riket har. Genom detta resultat kan vi konstatera att arbetsmarknadsförvaltningen i Trelleborgs kommun arbetar med dubbelt så många personer till en lägre kostnad och till ett betydligt bättre resultat.

Slutsats

Visst kan man använda sig av socioekonomiska bokslut eller beräkningar på olika sätt och med olika framgångar som resultat. Det viktigaste är att vara tydlig med varför man gör det och har en organisation som är mogen för att hantera konsekvenserna av det. Därför är det viktigt att tänka till och vara tydlig med vad det förväntade resultat är tänkt att bli. Oavsett om man använder sig av socioekonomiska bokslut eller inte så är slutsatsen i denna artikel att: Gör vi som vi alltid gjort så får vi samma resultat som vi alltid fått. Så gå ut och gör det möjliga istället för det nödvändiga!

³ <http://www.regeringen.se/sb/d/16745/a/226179>

⁴ <http://www.kolada.se>